

UDK:655.55:311.213.6:551.583:351.823.1:368.5(497.11)(248.13)

Doc. dr Gordana Đ. Radović¹

PRIKAZ KNJIGE

KLIMATSKE PROMENE I OSIGURANJE POLJOPRIVREDE

**Autori: prof. dr Vladimir Njegomir, prof. dr Boris Marović,
prof. dr Radovan Pejanović i prof. dr Bogdan Kuzmanović**

Izdavač: „Princip Press“, Beograd, 2017.

Obim: 348 strana

Monografija *Klimatske promene i osiguranje poljoprivrede*, čiji su autori prof. dr Vladimir Njegomir, prof. dr Boris Marović, prof. dr Radovan Pejanović i prof. dr Bogdan Kuzmanović, predstavlja značajan doprinos domaćoj naučnoj i stručnoj literaturi posvećenoj kompleksnom problemu osiguranja poljoprivrede. Monografija je rezultat dugogodišnjih istraživanja autora u ovoj oblasti. Klimatske promene predstavljaju jedan od najznačajnijih rizika s kojima se danas suočava poljoprivredna proizvodnja, a u takvim okolnostima osiguranje poljoprivrede veoma mnogo dobija na značaju. Autori ističu da im je, prilikom pisanja ove knjige, namera bila da predstave sve relevantne aspekte klimatskih promena i njihov uticaj na poljoprivrednu proizvodnju, načine upravljanja proizvodnim rizicima, kao i da skrenu pažnju na tendencije primene osiguranja poljoprivrede u svetu i u Srbiji. Izdavač monografije *Klimatske promene i osiguranje poljoprivrede* je „Princip Pres“, Beograd. Monografija je iz štampe izašla u aprilu 2017. godine, ima 348 strana i 19 poglavlja.

U prvom poglavlju data je definicija i predstavljene su karakteristike poljoprivredne proizvodnje u Srbiji i svetu. Autori ističu specifičnosti koje karakterišu tu granu privrede. To je, pre svega, njen organski karakter, što zahteva da se tehnologija, organizacija i ekonomija uzgoja kultura i vrsta prilagođavaju biološkim osobinama biljaka i životinja. Stoga poljoprivredna proizvodnja u velikoj meri zavisi od prirodnih uslova (osobine zemljišta, klime i sl.), te su i rizici kod ove proizvodnje veći,

¹ Autor prikaza je direktor kuće *Dnevnik-Poljoprivrednik* AD Novi Sad

I-mejl: gordana.radovic09@gmail.com

Rad je primljen: 28. 8. 2017.

Rad je prihvaćen: 30. 8. 2017.

kao i potreba za njenom ekonomskom zaštitom. U ovom poglavlju autori čitaoce upoznajaju i sa pojmom agrobiznisa, kao koncepta savremene poljoprivredne proizvodnje zasnovane na tržišnim principima. Oni ističu i značaj poljoprivrede u Srbiji i u svetu, odnosno njen uticaj na ekonomsku snagu države. Takođe, ukazuje se na to da je značajan uzrok aktuelnih klimatskih promena neodrživi razvoj poljoprivrede. Konkretno, autori navode da je dosadašnji koncept „neodrživog razvoja“, zasnovan na interesima profitne ekonomije i dominaciji multinacionalnih kompanija, doveo do negativnih efekata koji su rezultirali u klimatskim promenama i u problemima sa zdravstvenom bezbednošću hrane. Pisci monografije u drugom poglavlju definišu i navode vrste rizika poljoprivredne proizvodnje, kao i njihove determinante, odnosno verovatnoću ostvarenja određenog štetnog događaja i intenzitet posledica koje ovaj povlači sa sobom. Dalje se razmatraju pojmovi povezani s pojmom rizika, te uticaj rizika poljoprivredne proizvodnje na ekonomski razvoj država, regiona i sveta. Rizike poljoprivredne proizvodnje autori klasifikuju kao regulatorne ili institucionalne, tržišne ili cenovne i proizvodne rizike.

U trećem poglavlju monografije obrađene su klimatske promene i njihove posledice. U okviru ovog poglavlja predstavljani su trendovi klimatskih promena, njihovi uzroci i posledice, kao i katastrofalni događaji koje ove promene mogu da prouzrokuju. Takođe, predstavljene su ekonomske implikacije klimatskih promena i njihov uticaj na poljoprivrednu proizvodnju. U ovom poglavlju prikazan je uticaj agrara na nastanak klimatskih promena, njegova adaptacija, kao i mogući doprinos poljoprivredne proizvodnje redukciji klimatskih promena. Autori posebno ističu značaj sigurnosti hrane u uslovima klimatskih promena, predstavljaju načine globalnog rešavanja tog problema, kao i sporazume koji su u tom cilju sačinjeni. U četvrtom poglavlju prikazane su katastrofalne štete u poljoprivredi u Srbiji čiji su uzroci klimatske promene. Preciznije, autori klasifikuju i opisuju opasnosti, to jest rizike koji mogu da imaju uticaja na poljoprivrednu proizvodnju, a u manjoj ili većoj meri uzrokovani su promenama klime. To su poplave, suša, ekstremne temperature, oluja, padavine s gradom, erozija zemljišta, klizišta, mraz i požari.

U petom poglavlju autori ističu značaj upravljanja rizicima u poljoprivredi i opisuju procese kojima to može da se realizuje. Obrađuju i primenu, monitoring i reviziju procesa upravljanja rizikom. U šestom poglavlju klasifikovane su metode upravljanja proizvodnim rizicima u poljoprivredi na primarne mere zaštite, to jest na prevenciju i redukciju, kao i na mere namenjene finansiranju posledica ostvarenja proizvodnih rizika. U primarne mere zaštite svrstavaju se diverzifikacija, vertikalna integracija, navodnjavanje i odvodnjavanje, kao i rotacija useva, odnosno plodored. U okviru mera namenjenih finansiranju posledica ostvarenja proizvodnih rizika autori ističu ulogu države, osiguranja i mikroosiguranja. U sedmom poglavlju detaljno je opisano osiguranje kao ključni mehanizam upravljanja rizicima. Takođe, navode se i najznačajnije karakteristike osiguranja i rizika, opisuje se tržište osiguranja i reosiguranja

u svetu i Srbiji, definišu subjekti na tržištu i osnovni elementi osiguranja i osiguravajuće polise. U ovom poglavlju predstavljene su i vrste osiguranja, ekonomske koristi od njegove primene, te troškovi sprovođenja ekonomske zaštite proizvodnje.

U osmom poglavlju monografije detaljno se obrađuju osiguranje poljoprivrede kao posebne vrste osiguranja, ističe se njegov značaj i navode uslovi i ograničenja osigurljivosti od pojedinih poljoprivrednih rizika. Autori navode i subjekte u poslovima osiguranja poljoprivrede, vrste i karakteristike ovog osiguranja, kako analitički, posmatrano kao osiguranje useva i plodova i osiguranje životinja, tako i osiguranje poljoprivrednih gazdinstava kao njihovu sintezu. U ovom poglavlju data je i analiza osiguranja poljoprivrede u Srbiji, kao i komparativna analiza državnih subvencija za osiguranje poljoprivrede u Srbiji i regionu. Karakteristike tog osiguranja kao imovinskog predstavljene su u devetom poglavlju, i to sa svih relevantnih aspekata. Karakteristike reosiguranja proizvodnih rizika poljoprivredne proizvodnje opisane su u 10. poglavlju. Autori ovde ističu reosiguranje poljoprivrede kao ključni oblik transfera rizika osiguravajućih društava, navode vrste ugovora o reosiguranju, njegove funkcije i ograničenja u primeni.

Autori u 11. poglavlju monografije razmatraju osiguranje poljoprivrede u uslovima ostvarenja klimatskih promena, i to sa aspekta osigurljivosti rizika, obaveznosti osiguranja, implikacija klimatskih promena na reosigurljivost rizika, kao i alternativnih mehanizama transfera rizika u uslovima klimatskih promena. Oni ističu i potrebu uvođenja javno-privatnih partnerstava u osiguranje poljoprivrede u uslovima klimatskih promena u svetlu katastrofalnih šteta čiji finansijski iznosi često prevazilaze kapacitete osiguravajućih i reosiguravajućih društava.

Ključne rezultate realizovanog anketnog istraživanja vezanog za osiguranje poljoprivrede i njegovu praktičnu (ne)primenu od strane poljoprivrednih proizvođača u AP Vojvodini, odnosno Republici Srbiji, autori su prikazali u 12. poglavlju monografije. U 13. poglavlju predstavljeni su rezultati regresione analize realizovanog istraživanja. U sledećim poglavljima date su napomene, literatura, prilozi, rečnik stručnih pojmova, a u poslednjem, 19. poglavlju predstavljene su biografije autora monografije.

Prema mišljenju recenzenata, ova monografija je kvalitetno i stručno štivo u okviru koga su analitički obrađeni brojni problemi koje klimatske promene stvaraju, naročito sa aspekta poljoprivredne proizvodnje. Zato je u cilju njihovog rešavanja istaknuta uloga i značaj osiguranja. Recenzenti ističu da su u knjizi izuzetno dobro obrađeni i efekti klimatskih promena na sigurnost i zdravstvenu bezbednost hrane.

Monografija *Klimatske promene i osiguranje poljoprivrede* je, prema rečima autora, prvenstveno namenjena poljoprivrednim proizvođačima, osiguravajućim društvima, nosiocima domaće ekonomske politike, ali i studentima i svima koji žele da se upoznaju sa uticajem klimatskih promena na osiguranje poljoprivrede.